

Trastorn per dèficit d'atenció amb o sense hiperactivitat (TDA-H)

O3

Material docent de l'assignatura de *Mesures i suport educatiu per l'alumnat amb necessitats educatives específiques*
del Grau en Mestre d'Educació Primària
Rafel Argemí-Baldich

NESE:

Necessitats específiques suport educatiu

NEE: Necessitats educatives especials.
Alumnat amb:

Discapacitat física

Trastorn greu de conducta

Discapacitat intel·lectual

Trastorn mental

Discapacitat sensorial:
Visual i auditiva

Malalties degeneratives greus i minoritàries

TEA: Trastorn de l'espectre de l'autisme

Alumnat amb trastorns de l'aprenentatge i la comunicació

Alumnat d'origen estranger amb NESE derivades de:

- Incorporació tardana al sistema educatiu
- Falta de domini de la llengua vehicular del saprenentatges
- Escolaritat previa deficitària

Alumnat amb altes capacitats

Situacions socioeconòmiques i socioculturals desfavorides

Risc d'abandonament escolar prematur

Objectiu

Mesures i suport educatiu pel trastorn per dèficit d'atenció amb o sense hiperactivitat: intervenció per la millora dels processos atencionals, el control del temps, la planificació i la regulació emocional; entrenament en autoinstruccions per l'aprenentatge (desxifrar instruccions escrites, planificar, regulació emocional).

Definicions-I

El TDA(H) és un trastorn del neurodesenvolupament definit per nivells problemàtics d'**inatenció, desorganització i/o hiperactivitat-impulsivitat**.

- La inatenció i la desorganització impliquen la incapacitat de seguir tasques, que sembla que no escoltin i que perdin els materials a uns nivells que són incompatibles amb l'edat o els nivells de desenvolupament.
- La hiperactivitat-impulsivitat implica activitat excessiva, moviments nerviosos, incapacitat d'estar assegut, intromissió en les activitat d'altres persones i incapacitat per esperar, que són excessives per l'edat o el nivell de desenvolupament.

El TDA(H) **comença a la infància**, i sovint persisteix fins a l'edat adulta, amb conseqüents **deterioraments del funcionament social, acadèmic i ocupacional** (2014, p. 32).

Definicions-II

El TDA(H) **acostuma a manifestar-se abans dels 12 anys** i caracteritza per un patró persistent (almenys 6 mesos) de **manca d'atenció** i/o **hiperactivitat-impulsivitat** que té un **impacte negatiu directe en el funcionament acadèmic, ocupacional o social de la persona**.

El grau d'inatenció i hiperactivitat-impulsivitat està fora dels límits de variació normal esperada per l'edat i el nivell de funcionament intel·lectual.

- La manca d'atenció es refereix a una dificultat significativa per mantenir l'atenció en tasques no proporcionen un alt nivell d'estimulació o recompenses freqüents, distracció i problemes d'organització.
- La hiperactivitat es refereix a una activitat motora excessiva i dificultats per estar quiet, més evident en situacions estructurades que requereixen autocontrol conductual.
- La impulsivitat és una tendència a actuar en resposta a estímuls immediats, sense deliberació ni consideració dels riscos i conseqüències

Definicions-III

El trastorn per dèficit d'atenció amb o sense hiperactivitat (TDA-H) és un trastorn d'origen neurobiològic que **s'inicia a l'edat infantil**, i que es caracteritza per un nivell d'**impulsivitat, activitat i atenció no adequats a l'edat de desenvolupament** (2013, p. 8).

Definicions-IV

El trastorn per dèficit d'atenció amb o sense hiperactivitat és un trastorn d'origen neurobiològic que **es caracteritza per** la presència de tres símptomes típics:

- **Dèficit d'atenció**
- **Impulsivitat**
- **Hiperactivitat motora i/o vocal**

És un trastorn quan aquests símptomes o comportaments s'observin amb molta **més freqüència i intensitat que en infants/adolescents de la mateixa edat i interfereixin en la vida quotidiana a casa, a l'escola i al seu entorn general** (2006, p. 1).

Simptomatologia-I

Inatenció

- Distreure's fàcilment, no percebre detalls, oblidar-se de les coses i canviar freqüentment d'una activitat a l'altre
- Dificultat per concentrar-se en una sola cosa
- Avorrir-se amb una tasca al cap d'uns minuts, excepte quan aquesta és plaent
- Problemes per concentrar-se en organitzar i completar una tasca o en aprendre quelcom nou
- Problemes per completar o entregar tasques
- Semblar que no escoltin quan se'ls parla
- Somien desperts, fàcilment es confonen i es mouen lentament
- Dificultats per a processar informació de forma ràpida i precisa
- Dificultats per a seguir instruccions

Simptomatologia-II

Hiperactivitat

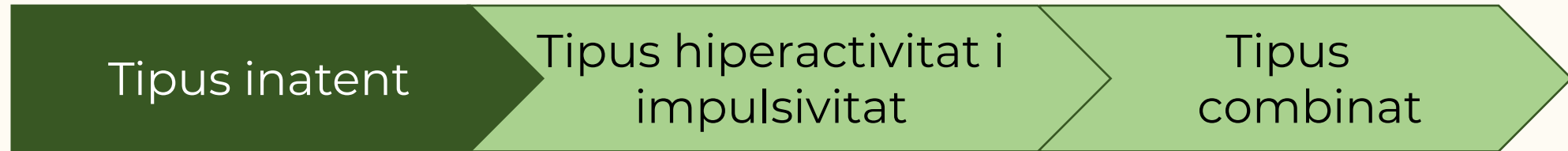
- Estar inquiets i moure's a la seves cadires
- Parlar sense parar
- Anar d'un lloc a l'altre, tocant o jugant amb tot el que està a la vista
- Tenir problemes per asseure's i estar quiet durant els àpats, l'escola i quan se'ls llegeixen contes
- Estar en constant moviment
- Tenir dificultats per a realitzar tasques o activitats que requereixin tranquil·litat

Simptomatologia-III

Impulsivitat

- Ser molt impacients
- Fer comentaris inapropiats, mostrar les seves emocions sense control, i actuar sense tenir en compte les conseqüències
- Tenir dificultat per esperar-se per coses que volen o per esperar el seu torn als jocs
- Interrompre freqüentment converses o activitats dels altres

Subtipus de TDA(H)-I

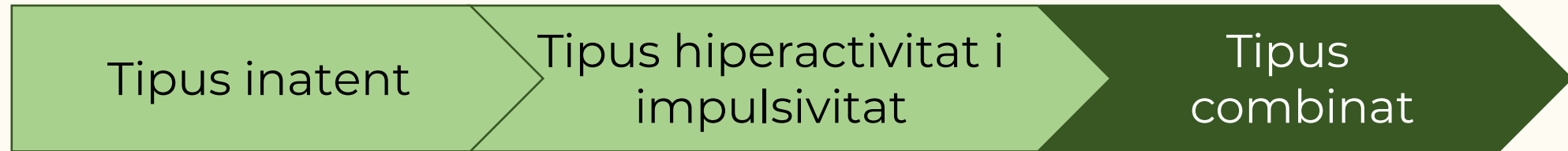
- Dificultats en prestar atenció a detalls, o per descuit, amb errors a les tasques escolars, treballs o altres activitats
- Dificultat per a mantenir l'atenció en tasques recreatives
- Sembla no escoltar quan se li parla directament
- Freqüentment no segueix les instruccions i no finalitza les tasques escolars
- Dificultats per organitzar tasques i activitats
- Evita, li disgusta o es mostra poc entusiasta en iniciar tasques que requereixin un esforç mental sostingut
- Perd coses necessàries per a la realització de les tasques
- Es distreu amb facilitat pels estímuls externs
- Oblida les activitats quotidianes

Subtipus de TDA(H)-II

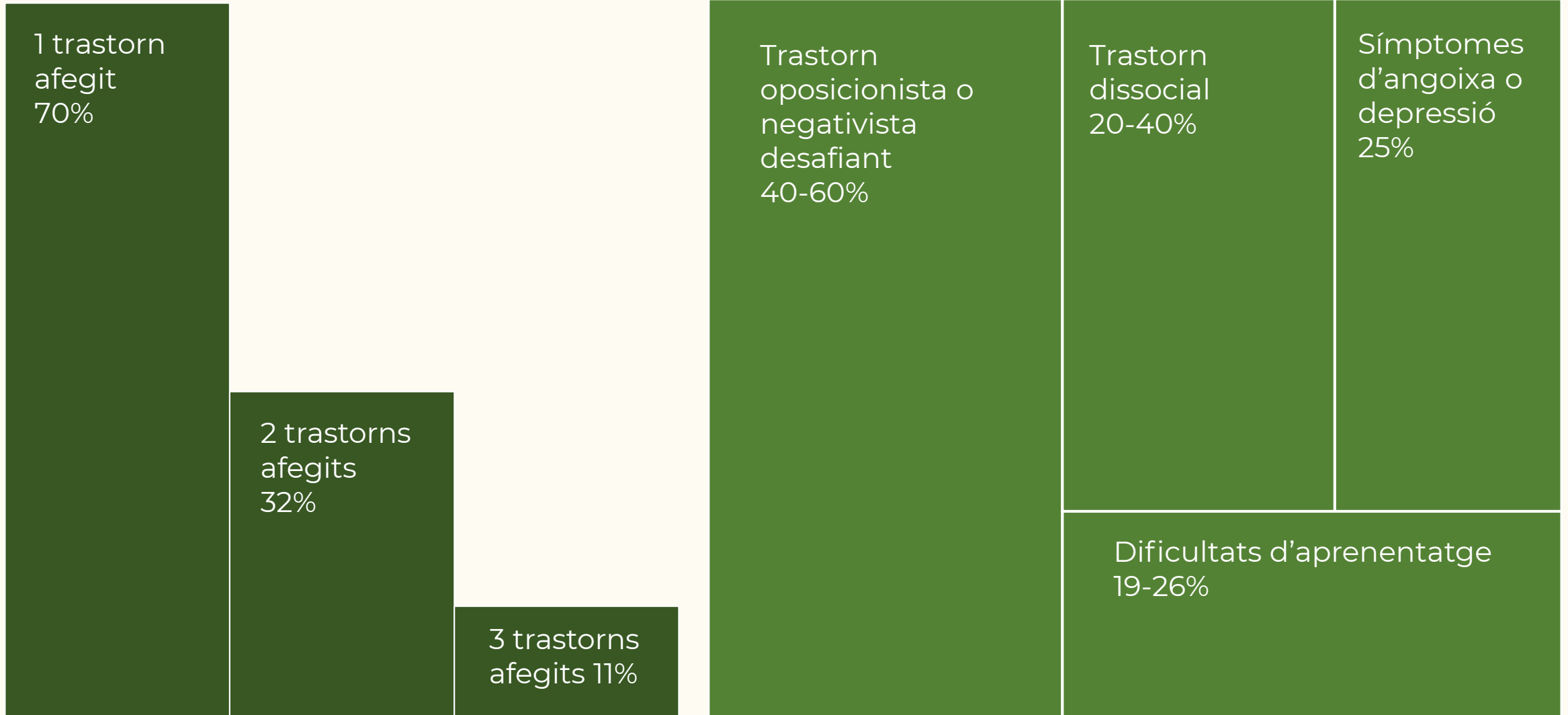
- Sovint no deixa de moure les mans o els peus mentre està assegut, i es belluga molt al seient
- Freqüentment s'aixeca en situacions on es requereix estar assegut
- Freqüentment corre o s'enfila a llocs o moments inoportuns
- Sovint té problemes per jugar o gaudir tranquil·lament de les activitats d'oci
- Sovint està en moviment constant, sembla que tingui “un motor als peus”
- Freqüentment parla de forma excessiva
- Freqüentment respon inesperadament o abans que s'hagi finalitzat tota una pregunta
- Freqüentment li costa esperar el seu torn
- Sovint interromp el seu interlocutor o es posa, per exemple en una conversa o un joc.

Subtipus de TDA(H)-III

- La combinació dels dos casos: s'observa tant la manca d'atenció com la hiperactivitat i la impulsivitat

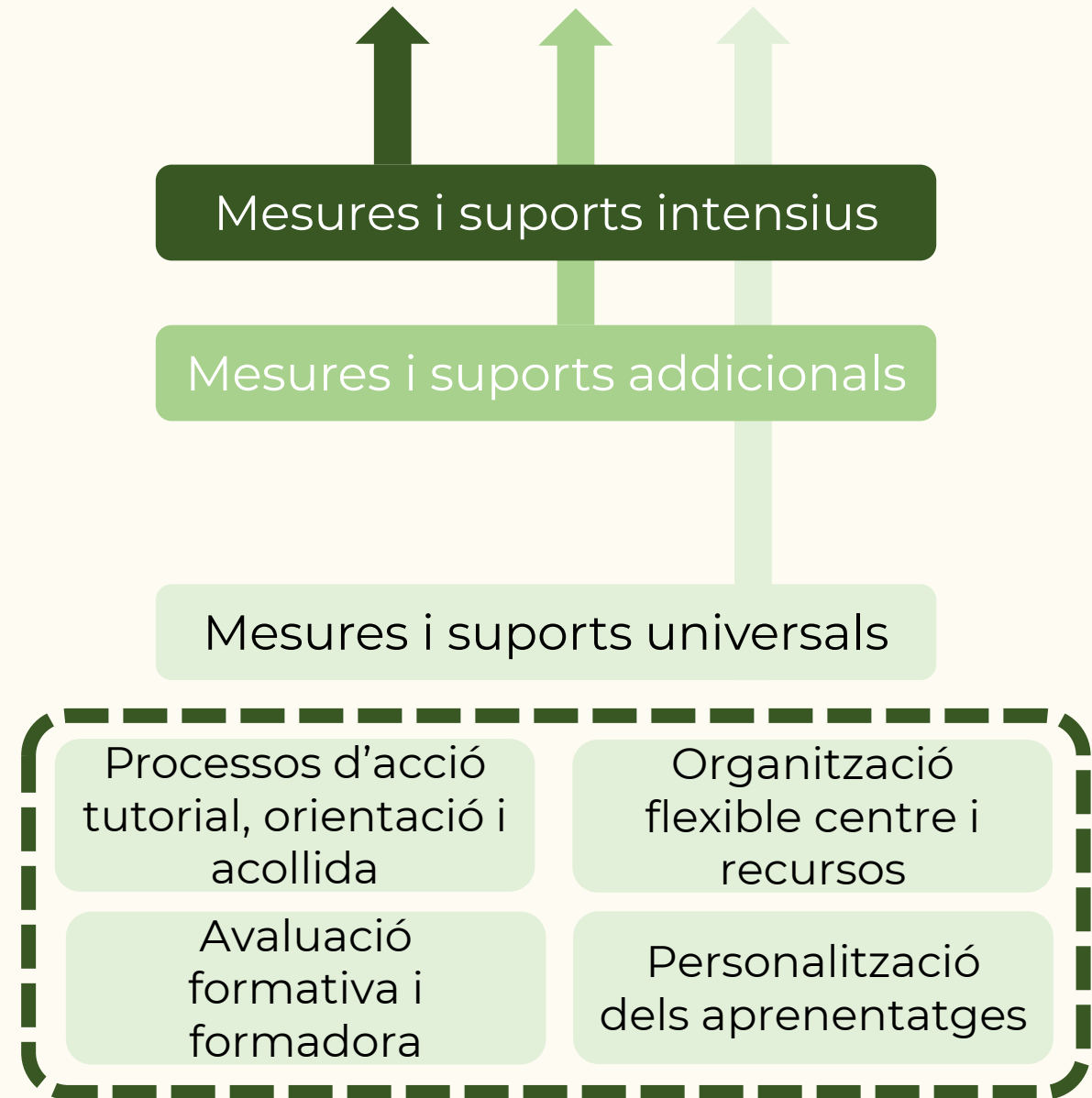
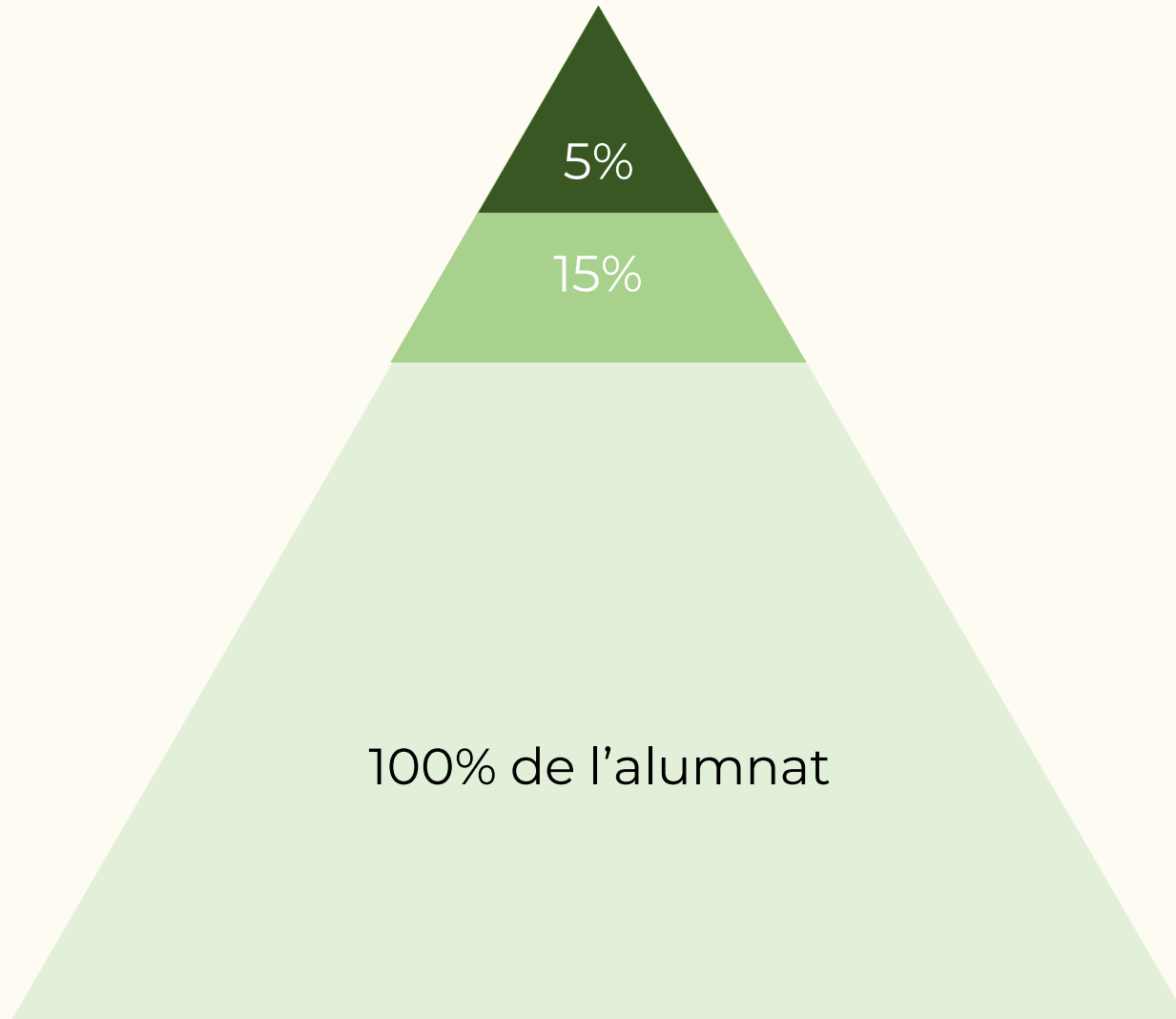
Comorbiditat

A cartoon illustration of a classroom scene. In the foreground, a boy with brown hair and a green shirt is shouting with his arms raised high. To his right, a female teacher with glasses and a pink shirt is looking at him with a surprised expression, her hands near her face. In the background, several other students are visible, some looking on with concern. The scene is set in a classroom with a whiteboard and a door in the background. A Creative Commons (CC) logo is visible in the top right corner.

TDHA EN LA ESCUELA

Intensitat de mesures i suports

Organització flexible centre i recursos

Universals

Ensenyament
multinivell

Docència compartida

Aprenentatge i servei

Additional

Suport mestre
d'educació especial

Suport escolar
personalitzat (SEP)

Gestió estratègica de
l'aula

Intensives

Estructuració
d'espais facilitadors
del treball
individual

Avaluació formativa i formadora

Universals

Diferents instruments d'avaluació: coavaluació, autoavaluació, rúbrica...

Múltiples formats d'activitats d'avaluació

Additional

Utilització de suports per a l'avaluació formadora

Complementar els processos d'avaluació amb entrevistes personals

Intensives

Avaluació formadora intensiva

Processos acció tutorial, orientació i acollida

Universals

Processos d'acollida i orientació a les famílies

Projectes d'educació emocional

Tutoria personalitzada

Adicionals

Mesures d'acció tutorial addicionals

Coordinació específica de professionals del centre

Mesures d'acció tutorial de grup

Intensives

Suport tutorial intensiu

Organització de tutories personals sense demanda

Programa individualitzat educació emocional

Programa individualitzat d'habilitats socials

Personalització dels aprenentatges

Universals

Múltiples maneres de comprometre's, de representació, per a l'acció i l'expressió

Treball per racons

Aprenentatge cooperatiu

Treball per projectes

Flexibilització del temps

Adicionals

Organització de les transicions

Treball explícit de les funcions executives

Intensives

Planificació adreçada a desenvolupar:

- a) Habilitats d'autocontrol i autogestió
- b) Memòria de treball
- c) Fraccionar activitats aprenentatge
- d) Utilitzar suports visuals per ordenar i guiar les tasques, transicions i esbarjo
- e) Anticipar informació sobre aspectes fonamentals d'un tema
- f) Assegurar que ha entès la proposta i la consigna

Autoinstruccions-I

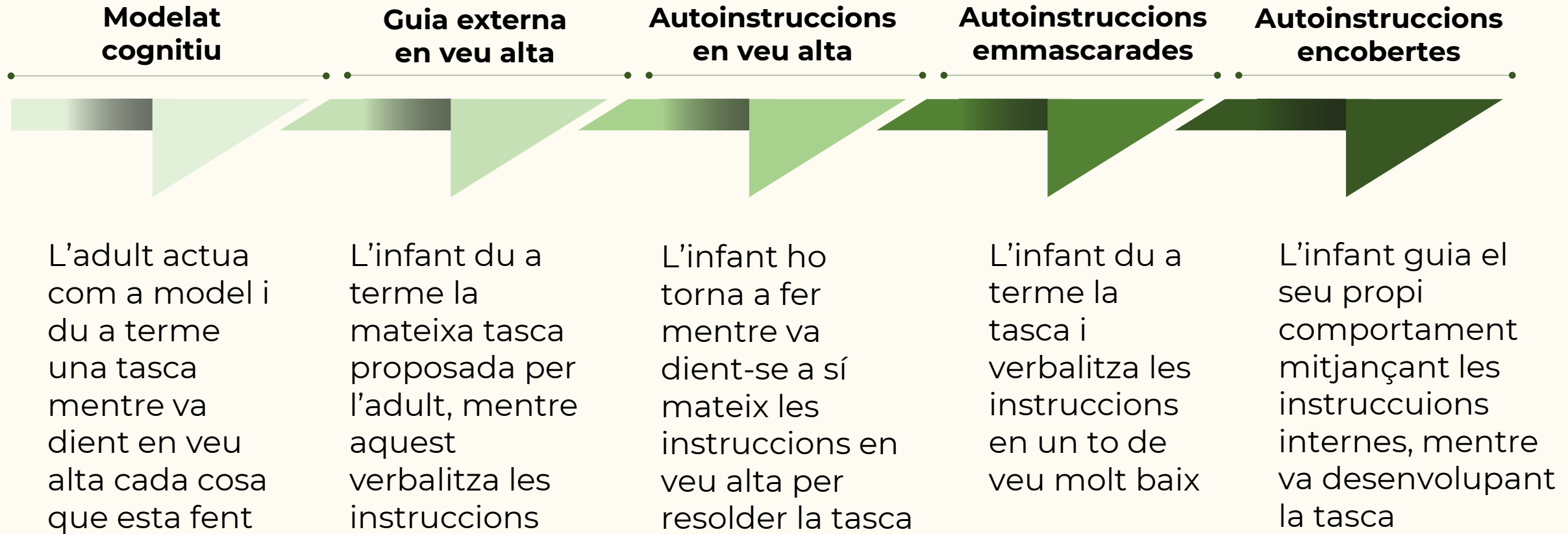
Les autoinstruccions són desenvolupades per Donald Meichenbaum l'any 1971.

És una tècnica cognitiva-conductual de canvi de conducta.

Aquesta tècnica fa més lenta l'acció i propicia una major reflexivitat.

Les autoinstruccions es basen en la capacitat del propi llenguatge intern (autoverbalitzacions), com a modulador del propi comportament; i el seu objectiu és la modificació del diàleg intern de la persona per a facilitar fer front a una determinada tasca, situació o problema.

Autoinstruccions-II

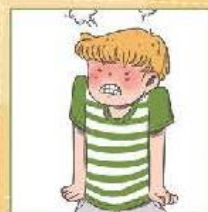
Autoinstruccions-III

Segons el tipus de treball que volem dur a terme, els autoinstruccions es refereixen a:

- **Autointerrogació:** Què haig de fer? Què he entès? Què em preguntaran? Quines dades tinc?...
- **Anàlisi de tasques:** Quins són els passos a seguir? Quin és el primer pas? Quin és següent pas?...
- **Autocomprobació:** Repassaré el pas que acabo de fer perquè no estic segur d'haver-lo fet bé. Comprovaré si el resultat és lògic d'acord a allò que em demanen...
- **Autoreforç:** M'està sortint bé! Ara molt millor! Ho he aconseguit tot sol!...

Autoinstruccions-IV

PASSOS PER A CONTROLAR-ME

1
Quan em poso...

2
M'aturo.

3
Faig tres respiracions
i compto...

4
Penso què hauria
de fer.

5
Ho faig.

SJD

¿CÓMO RESUELVEN LOS PROBLEMAS LOS SUPERHERÓES?

1	LEER EL ENUNCIADO	
2	BUSCAR LOS DATOS Y LA RESPUESTA	
3	DIBUJAR EL PROBLEMA	
4	PENSAR LA OPERACIÓN	
5	RESOLVER EL PROBLEMA	
6	¿ESTÁ BIEN? ME FELICITO	
7	¿NO ESTÁ BIEN? BUSCO ALTERNATIVAS	

En estos días en casa, las profesoras y los amigos nos
llaman por VIDEOLLAMADA al móvil o al ordenador para vernos.

1		ESTOY QUIETO DELANTE DE LA PANTALLA	☒	☐
2		MIRO LA PANTALLA	☒	☐
3		ESCUCHO	☒	☐
4		SI ME PREGUNTAN, CONTESTO	☒	☐
5		YO TAMBIÉN PUEDO PREGUNTAR (ver siguiente página)	☒	☐
6		SI ESTAMOS MÁS DE 3 PERSONAS, LEVANTO LA MANO CUANDO QUIERA HABLAR.	☒	☐
7		SI TENGO QUE IRME POR ALGO, LO DIGO	☒	☐
8		CUANDO HAYAMOS TERMINADO DE HABLAR, ME DESPIDO.	☒	☐

Formes d'afrontar la disfunció executiva a l'aula

Organització de l'aula

Maneig del temps

Organització de materials

Seguiment de regles i normes

Organització de tasques i activitats

Organització de l'aula

- Seure l'infant a prop de la mestra
- Evitar estímuls distractors
- Seure en un lloc tranquil i envoltat d'alumnes tranquils
- Augmentar la separació entre taules
- Permetre que s'aixequi de la cadira amb certa freqüència

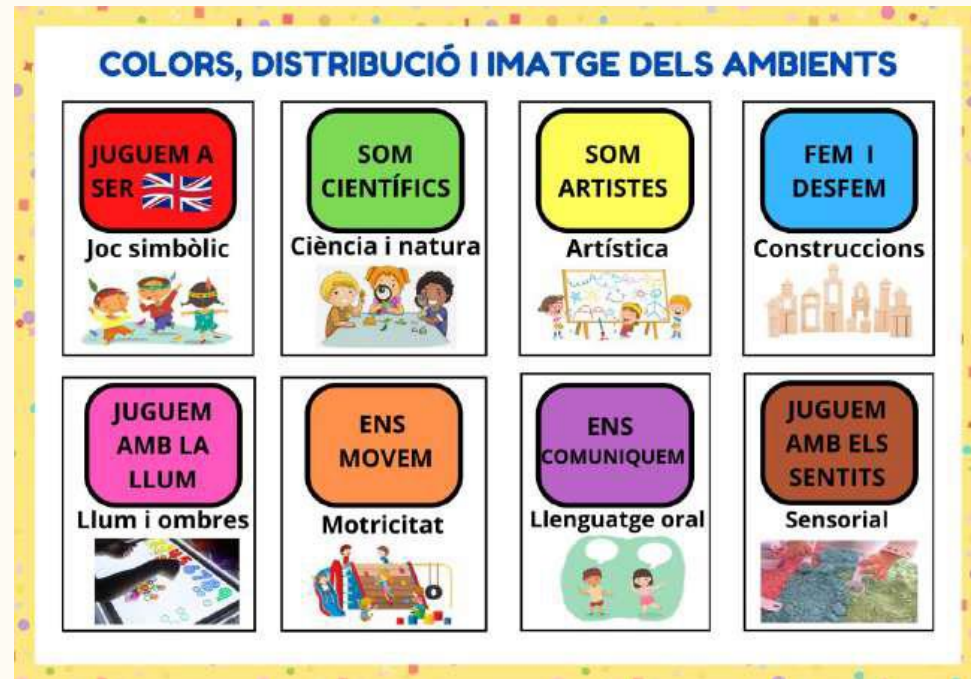
Maneig del temps

- Utilitzar materials visuals (timer)
- Animar a l'autodirecció pròpia en veu baixa durant les tasques individuals
- Rutina d'anticipació
- Temps extra

Organització de materials

- Llistats o clauers recordatoris
- Codificar els materials de les assignatures per colors
- Classificacions dels materials en carpetes, capsas, cistelles...
- Dedicar un temps al dia/setmana per a organitzar-ho tot amb supervisió

Seguiment de regles i normes

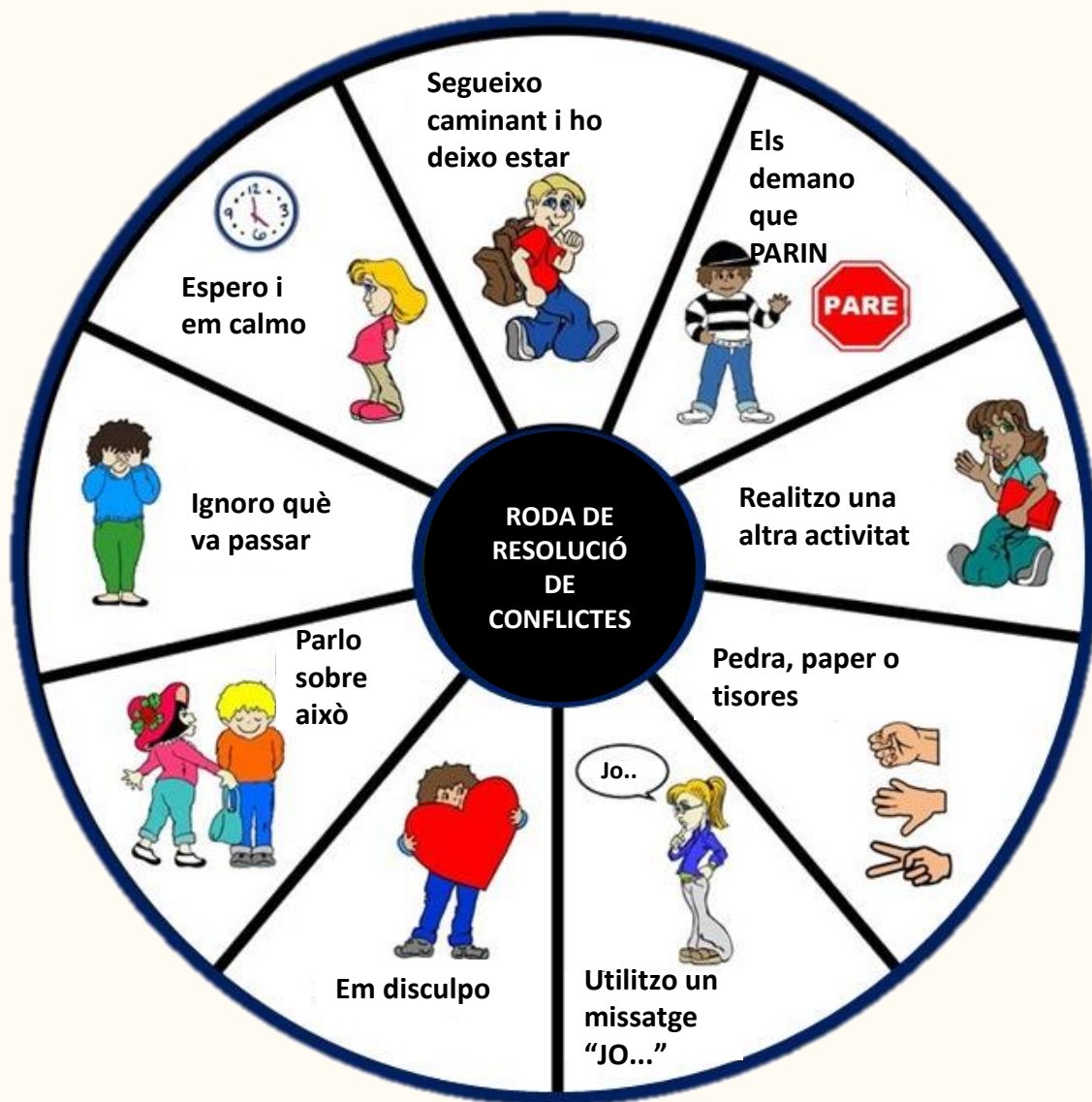
- Taules visuals
- Economia de fitxes
- Sempre en positiu

Organització de tasques i activitats

- Rutines
- Dividir les tasques grans en petites activitats més breus
- Facilitar notes escrites o resum de la lliçó per facilitar la presa d'apunts
- Motivació!
- Preparar transicions
- Materialitzar resolució de problemes
- Donar instruccions clares, senzilles i concretes
- Utilitzar imatges gràfiques per a crear un interès visual
- Minimitzar el nombre de preguntes i problemes en cada fulla de treball

Altres estratègies

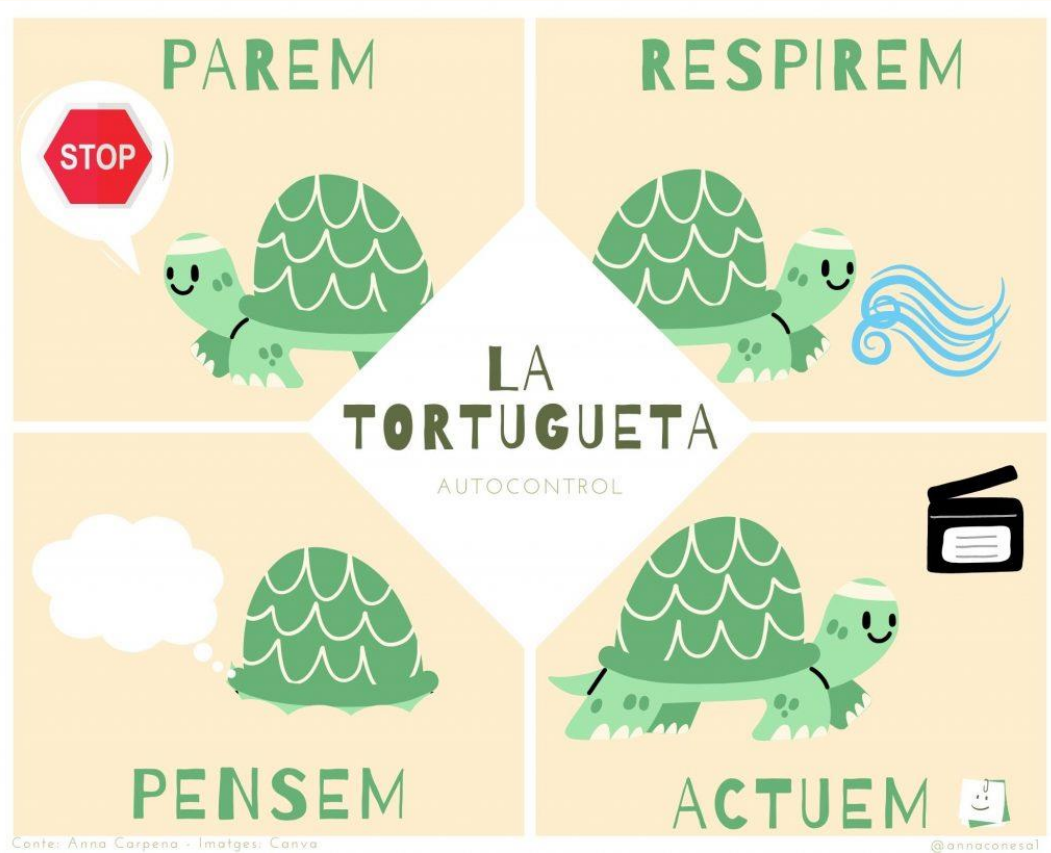

**PARA i
RESPIRA FONS**

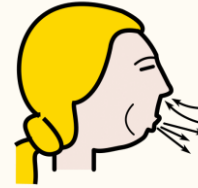
PENSA

ACTUA

Altres estratègies

1. **STOP** (atura't quan tens malestar o un conflicte).

2. **RESPIRA** (la respiració ajuda a calmar-se).

3. **PENSA** (pensa com et sents)

4. **QUIN PROBLEMA TINC?** (com puc solucionar-lo?)

5. **ACTUA** (soluciona el teu conflicte)

Bibliografia

Departament d'Ensenyament. (2013). *El TDAH: detecció i actuació en l'àmbit educatiu*. Generalitat de Catalunya.

Departamento de Educación del Gobierno de Navarra (2012). *Entender y atender al alumnado con déficit de atención e hiperactividad (TDAH) en las aulas*. Gobierno de Navarra.

Guillén, J. (2022). Cerebros hiperactivos en el aula: algunas implicaciones educativas. *Cuadernos de pedagogía* 536, 1-3

Medina, M.C. (2013). Aprendizaje en autoinstrucciones. *Jameos* 19, 25-27.

Mena-Pujol, B., Nicolau-Palou, R., Salat-Foix, L., Tort-Almeida, P., Romero-Roca, B. (2006). *El alumno con TDAH*. Ediciones Mayo.

Perteguer, J.A. (2019). TDAH, una forma diferente de aprender: Buenas prácticas. *Cuadernos de pedagogía* 501, 1-3